

[έκδοση] Από το αρχείο του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης

Η Μακεδονία με τα μάτια των παλαιών χαρτογράφων

Η έκδοση «Μακεδονία. Χαρτογραφία και ιστορία 15ος-18ος αιώνες», πραγματοποιήθηκε με την ευκαιρία της ομώνυμης έκθεσης παλαιών χαρτών της Μακεδονίας, που διοργάνωσε το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης στον εκθεσιακό χώρο του Μεγάρου Εϋνάρδου (28 Μαΐου 2013 έως 12 Ιανουαρίου 2014). Το Αρχείο Χαρτογραφίας του Ελληνικού Χώρου του ΜΙΕΤ ιδρύθηκε το 2002 με τη δωρεά της αξιολογής συλλογής παλαιών χαρτών του ζεύγους Βίκτωρος και Νιόβης Μελά. Η έκδοση παρουσιάζει σε χρονολογική σειρά περίπου ενενήντα χάρτες της Μακεδονίας, που φιλοτεχνήθηκαν μεταξύ 15ου και 18ου αιώνα. Πρόκειται για μια περιεκτική επισκόπηση μιας περιοχής η οποία δεν έτυχε μεγάλης προσοχής από τους χαρτογράφους διαμέσου των αιώνων, ιδιαίτερα ως ξεχωριστή οντότητα και όχι ως τμήμα της ηπειρωτικής Ελλάδας.

Η Μακεδονία χαρακτηρίζεται από σημαντικές γεωγραφικές και ιστορικές ιδιαιτερότητες, σε σύγκριση με τις περιοχές της

νότιας και της νησιωτικής Ελλάδας, όπου η Βενετοκρατία αλλά και η γενικότερη παρουσία Δυτικών εμπόρων, ναυτικών και περιηγητών άφησαν ανεξίτηλα σημάδια, που καταγράφονται και στους χάρτες. Αντίθετα, στη Μακεδονία η θάλασσα-στοιχείο που ενδιαφέρει ιδιαίτερα τους χαρτογράφους-παίζει άλλο ρόλο απ' ό,τι στην Κρήτη, την Πελοπόννησο και τα νησιά.

Επιπλέον, καθώς περνούν οι αιώνες, αλλάζουν συχνά τα όρια που προσδιορίζουν για τους γεωγράφους και τους χαρτογρά-

φους, το χώρο που αποκαλείται Μακεδονία, σε σύγκριση με τα σταθερά όρια της Πελοποννήσου, της Κρήτης ή των Κυκλάδων. Ακόμη και το ενδιαφέρον του δυτικού κόσμου για την ελληνική αρχαιότητα εκδηλώνεται πολύ αργότερα σε σχέση με τη νότια και νησιωτική Ελλάδα. Ολοι αυτοί οι παράγοντες επηρέασαν και εν μέρει διαφοροποίησαν την ιστορική, γεωγραφική και χαρτογραφική προσέγγιση της Μακεδονίας.

Οι χάρτες της Μακεδονίας έγιναν κυρίως από ανθρώπους που

δεν είχαν ταξιδέψει στην περιοχή και γνώριζαν τη γεωγραφία της από δεύτερο χέρι. Ως εκ τούτου, η ακρίβεια των θέσεων που απεικονίζονται σε αυτούς τους χάρτες ποικίλλει εξαιρετικά. Οι χάρτες δεν αναπαριστούν απλώς τη Μακεδονία, αλλά αντανακλούν και την εξέλιξη της χαρτογραφίας από το 15ο ως το 18ο αιώνα.

Εκτός από την παρουσίαση και το σχολιασμό των χαρτών, η έκδοση περιλαμβάνει κείμενα για την ιστορία, την τοπογραφία και τη χαρτογραφία της περιοχής. Ο Φ.Π. Κοτζαγεώργης γράφει για τη Μακεδονία κατά τους πρώτους οθωμανικούς αιώνες και ο Βασίλης Κ. Γούναρης για τη Μακεδονία της πρώιμης τουρκοκρατίας. Οι Σάββας Δεμερτζής και Αλέξανδρος Γαρυφαλλός γράφουν για τη Μακεδονία στην παλαιοχαρτογραφία από τη σκοπιά των συλλεκτών και η Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου για την Εγνατία Οδό, το Στρυμονικό Δέλτα και τις Σέρρες (1350-1650). Ο Βίκτωρ Μελάς, τέλος, παρουσιάζει το έργο του μεγάλου γεωγράφου Μελέτιου «Γεωγραφία παλαιά και νέα». [SID:8008174]